

Indholdsfortegnelse

Kegnæs fyr .. og Gendamerne på Kegnæs 1	1
Huse i Nygård kommune	2
Kegnæshøj	3 - 7
Nygård	8
Bjævnødde - Skolekobbel - Broholm	9 - 12
Lillekobbel I	13
Holmgård - Sønderkobbel - Dalsgård ...	14-16
Bredsten	17- 27
Lillekobbel II - Trønge - Gåsvig	28- 33
Gl. Kronborg - Ny Kronborg	34- 35
Bøgehoved	36- 40
Kongshoved	41- 56
Midtkobbel - Sadbjerg	57- 63
Hjortholm	64
Vesterkobbel	65- 74
Kegnæsfærge	75
Tørsthoved	76- 78
Grønmark	79- 87
Østerby	88- 105
Sønderby I	106-110
Vestermark - Vesterby	111-118
Sønderby II - Skoven	119-129
Kegnæs år 1773	130
Sønderby skole	131
Ældre oplysninger	132
Nedlagte ejendomme og huse	133

Oversigt over gårdene i Sønderby.

Bogstav.	nuværende ejer.	ejer ved udflytn.	gårdens navn.
A.	Mogens Jacobsen.	Christen Mortensen.	Vestertoftgård.
B.	Kaj Verner Møller.	Christen C. Marcussen.	Møltoftgård.
C.	Hans P. Møller.	Hans Hansen.	Mølmarkgård.
D.	Inge Hansen.	Rasmus Christensen.	Madskelkær.
D.b.	Christen Christensen.	Peter Asmussen.	Madskelled.
E.	Asmus Rigelsen.	Gregorius Christensen.	
F.	Anna M. Andersen.	Jørgen Wolf.	Solbjerggård.
G.	Hans Christian Lausen.	Lars Mathiesen.	Sønderbygård.
H.	Peter Iversen.	Peter Mathiesen.	Boiskovgård.
I.	Svend E. Wolf.	Christian C. Skau.	Skovgård.
K.a.	Verner Jensen.	Rasmus Johansen.	Elmegård.
K.b.	Christian Mathiesen.	Christen Hansen.	Torrebækgård.
L.	Jørgen Thomsen.	Christian C. Marcussen.	Øgmosegård.
M.	Christian Schmidt.	Christian Hansen.	Østergård.
N.	Christen Schmidt.	Chresten J. Smed.	Grundtoftgård. eller Nedermark.

Sønderbygade: (Sønderbygade) Huse i Sønderby.

1. Landsbyen er en del ændret med de mange turister, bybilledet er et andet end da gårdene lå ned langs bygaden, kommer vi ind fra nord boede i det første til omkring genforeningen tækkemand Hans Iversen, hans børn var rejs^t til Amerika, og han fulgte efter på sine gamle dage først i 1920'erne.
2. Skomager Jørgen Jacobsen fra Bøgehoved gift med Christine Wolf fra Sønderby, han sad dejligt mod syd og passede sit håndværk fortræffeligt, medens hans kone syede, før dem var det lods J. Nielsen, der boede her.
3. Her boede efter hinanden tre generationer Jørgen-Rasmus og Otto Hansen, de to første var kirketjenere.
4. Jørgen Nielsen og Regine bor i første hus på højre side på Kaj Verner Møllers boplads i Vestermark, den første vi kender her var Nicolai Plett, og senere i mange år Hans Henrik Andresen snedker gift med Trinke Margrethe Lausen fra Å. Rigelsens gård, senere blev huset købt af grænsegendarm Korsgård gift med Louise en datter af Hans Madsen Hansen og Louise i Sønderby.
5. Det på venstre side før Lise Thomsen tilhørende hus har i 3 generationer tilhørt samme slægt, først kirketjener Lorens Petersen, så hans svigersøn M.C. Thomsen, og så datteren Lise Thomsen, der døde ugift.
6. Håkon Hansen Ejendom har tilhørt Plettslægten i 3 generationer, tilkøbt bl.a. også Mie Larsens hus længst mod havet.
7. Otto Petersens lille smukke hus tilhørte før Hans C. Wolf og Hans Madsen.
8. Pastor Hinzes hus ejedes i tyverne af Iver Boiskov.
9. Poul Jensens hus tilhørte Hans Madsen og Louise, det brændte i sommeren ¹⁹³³ ~~1939~~ af torden, hvorved sønnen Jørgen ble dræbt af lynet.
10. Huset længst mod vest, hvor Didde Møller boede i mange år ejedes før af Iaus Andersen, hvis søn Henrik senere byggede husmandssted længst mod øst i Dreiby, hvor der nu er inrettet campingplads.

Følgende hussteder er nu beboet af:

Tækker Hans Iversen var smeden. Jørgen Jacobsen var Mogens Jacobsen. Otto Hansen var Solbjerggård. Lise Thomsen var Christen Mathiesen.

Familien Flett Sønderby.

1. Christen Flett gift med Anne Marie Rasmussen levede i Sønderby år 1800.
2. Rasmus Flett lods i Sønderby død 1855 gift med Christine Marie Iversdatter
3. Nicolai Rasmussen Flett gift med Anne Marie Iversen.
4. Christen Rasmussen Flett født 20-9-1858 død 1940.
gift 1 gang med Marie Margrethe Lorensen Torsthoved, f. 1866 død 1900.
gift 2 gang med Kristine Marie Schmidt Høruphav, f. 1868 død 1956.
5. Christen Rasmussen Flett født den 26-1-1891 død 1966 gift med Kathrine Marie Krogh født 6-6-1890 død 1965 datter af ^{Andreas} Krogh Asserballeskov.

11971

Egnsvandring 15.6.1992.

(Egnsvandring 15.6.1992)

Bageriet i Sønderby.

Efter den gamle kromand Peter Lorenzens død, blev hans lille aftægts hus ved kroen forlænget med nogle fag og indrettet et bageri deri.

Bager Petersen drev bageriet. Henimod 1' verdenskrig var det bager Clausen, gift med Christine f. Bøjskov.

Clausen faldt i krigen.

Der har også været posthus her.

1920 købte Trinke og Mathias Meyer bageriet. Foruden at passe bageriet, han havde også svend i mange år, kørte han bagerbil over hele Kegnæs, men Trinke Bager passede butikken.

Sådan førtes bageriet i de mange år frem til 1949, da de flyttede over i deres hus "Søndervang"

Trinke Meyers brorsøn, Jørgen Møller fra Skovby gift med Alma Hoffmann fra Hjordkær overtog da bageriet.

På samme gode måde som tante og onkel førte de bageriet videre i næsten samme antal år til 1979, da sygdom gjorde, at bageriet blev nedlagt.

De har nu indrettet hele huset til beboelse.

Ang. huset "Søndervang" overtog Alma og Jørgen Møller det efter deres onkel Math. Meier, der døde 1985, og Trinke Meier 1967. De har 1988 solgt det til H. Roost, som nu med sin familie bor i huset.

Rutebilstationen.

Her i garagen bagved har der været plads til en eller to rutebiler. 1920 begyndte chauffør Sommer en rutebilstation Sønderby-Sønderborg.

Det var en Ford lastvogn, omdannet til personbedorring, d.v.s. med bænke og pressenning over, der var mere fx fjedre i sæderne end i vognen, så man gjorde nogle mærkelige himmelspjæt under kørslen på de dårlige veje. På Vibæks bjerg måtte man ofte stige ned og skubbe.

1921 oprettedes et rutebilselskab bestående af købmænd i Sønderborg og nogle lokale folk. Man købte nede i Tyskland en Büssing rutebil, der godt nok var noget uhåndterlig på de smalle veje, men den kørte også op ad bakkerne.

Rutebilselskabet var et af de første i landsdelen.

Nogle år senere overgik ruten i privat eje til chauffør Johan Johansen, Sønderby. De boede i den vestlige ende af skolebygningen, der før havde været 2' lærer bolig. (og Ll. Mommark)

En overgang kørte Johansen kun til toget i Skovby. - eg. Kl. Høvedmark
Jens Møller fra Skoven, senere Vestermark var reservechauffør.

1933 overtog Statsbanerne ruten og 1935 fratrådte Johansen sin stilling og rejste til Guderup.

Vognmand Hans Wolf blev da ansat, det vender jeg tilbage til.

Egnsvandring 15.6.1992

(Egnsvandring 15.6.1992)

Andre huse på Nørre landevej ved Sønderby.

Nu kommer vi til en række huse med en virkelig skøn udsigt.

nr. 78 : Midt i trdiveerne byggede Kathrine og Jens Møller, (Murer Gernhöfer, Bredsten) Mosbæk i Søven, huset her som aftægtsbolig. *Mureren Gernhöfer boede her.* Efter dem købte Hans Hansen og Kristine Thomsen huset i 1959. De kom fra Skelde, hvor de i mange år havde et landsted, de stammer jo begge fra Kegnæs, henholdsvis fra Kobbeltgård og Øgmosegård. Forrige år døde Hans Hansen og Christine bor nu alene.

nr. 76 : Købmand Christian H. Schmidt og hans hustru Christine Tødt Lassen, byggede huset i 1948. Når vi "sgde" "e kjemånd" vidste alle på Kegnæs, hvem det var, nemlig Korn og fødestofforretningen i Damkobbøl, det i mange år var den største virksomhed på Kegnæs. Sønnen Hans overtog virksomheden og de flyttede ind her i deres hus, Hans og Hanne boede dog nogle år her inden de flyttede til Damkobbøl. Efter Købmand Schmidts død 1960 boede Christine Schmidt her nogle år inden hun flyttede til Sønderborg. *Christine døde 1988* Derefter købte gæstgiver Bubandt, Sønderby kro, huset, og havde det til o. 1975. Så købte ingeniør Andersen, Danfoss., det. 1977 flyttede de fra Kegnæs og Urethe og Nis Møller købte huset af dem og har så boet her i o. 15 år.

nr. 74 : Hans Wolf og Marie f. Lassen byggede 1935 huset med holdeplads for rutebiler. Hans Wolf, der havde kørt fragt og svinetransport forinden, blev da ansat som rutebilchauffør ved Statsbanerne. (t.j.m. ansat 1966) Efter at have kørt rutebil i 42 år standsede han i 1977. Hans Wolf døde 1988 og Marie Wolf bor nu alene.

nr. 72 : Forhenværende smedemester Kristian Petersen, Hjortholm smedie, byggede 1926 som den første i rækken her. Sammen med sin bror Peter, kendt under navnet Onkel Peter, flyttede de her op. Desværre blev hans hustru dræbt ved en tragisk ulykke ved toget i Sønderborg. Men de havde en god og trofast husholder i Mette Iversen Onkel Peter rejste i de yngre år som montør til mejerier. 1967 købte Else og Frede Petersen huset, og de har moderniseret det meget.

nr. 70: Holger Iversen og Eline f. Hansen byggede bungaloven i 1948. De boede først i Bøgehoved, og han var i sin tid chauffør ved Schmidt, Damkobbøl. Under krigen havde han succes med at dyrke tobak. De byggede her, fordi Holger Iversen blev afløser som rutebilchauffør. Han døde 1979 og Line i 1989 1984 købte handelslærer Jørgen Pfuhl og Ina huset. Ina Pfuhl maler og har udstilling i kælderen.

Sønderby kro.

Kroen lå jo lige ved siden af det gamle tingsted ved kirken og skolen, det var datteren Margrethe der blev gift med Peter Lorensen født 1824 søn af kådner Hans Lorensen og Marie født Lassen i Taskland. Peter Lorensen blev sent gift, da han havde sejlet i 12 år, og gravet guld i tre år før den tid. Hans søn Hans Peter Lorensen gift med Kristine Kock fra Vesterkøbbel var en humørfyldt kromand, men han døde 44 år gammel i 1903, og så blev enken gift med Christian Lorensen, der var kromand indtil 1926, da Andreas Knudsen fra Nygård mølle overtog den. Det hus Jørgen Møller bor i var oprindeligt aftægt til kroen, og også en årrække posthus, men fra 1920 har det været solgt sammen med bageriet som beboelseshus for bageren. Mathias Meyer og Trinke Møller købte det da, og drev det i mange år indtil det overlodes til Trinkes broders søn Jørgen Møller fra Skovby gift med Alma Hoffmann fra Hjordkær. I 1980 nedlagdes bageriet grundet på Jørgen Møllers sygdom, og huset er nu kun beboelseshus.

Tingstedet.

Da Kegnæs sogn blev oprettet 1615, blev sognets tingsted anlagt her op ad den nordre kirkegårdsmur, tæt ved kroen. d.v.s. at stedet nu er inde på kirkegården, da denne blev udvidet sidst i forrige århundrede.

Men gamle folk kunne fortælle, at de kunne huske, at der stod pæle i jorden, hvorpå der må have ligget brædder til bænke, og ind mod kirkegårdsmuren stod højere pæle beregnet til at bære en bordplade. Pladsen var omgivet af en krans af sten.

Den første birkefoged der nævnes er ladegårdsfoged Laurens Laurensen 1616.

Den første sandemand, vi kender, hed Hans Nielsen, og hans ligsten står i våbenhuset og fortæller, at han døde 1650, efter at han i 35 år havde været kirkeværge til Kegnæs kirke og sandemand til birketinget.

Da Kegnæs birketing i 1805 flyttedes til Tinggården i Skovby, havde forhandlingerne nok forlængst foregået under tag i skolen, i hvert fald om vinteren og i dårligt vejr.

Sønderby kro.

J.P. Side 120. -

Der har nok været kro her ret langt tilbage i tiden. Det var i hvert fald en datter herfra, der ~~blev~~ hed Margrethe, der blev gift med Peter Lorenzen, der var født 1824 og søn af kådner Hans Lorenzen og Marie født Lassen i Taskland.

Peter Lorenzen blev sent gift, og det kom sig af, at han havde sejlet i 12 år og gravet guld i 3 år før den tid.

Han har skrevet en interessant beretning om hans sømands- og guld-graverfærd, den er afskrevet af den gamle 'ens Bladt og ligger på arkivet.

Hans søn Hans Peter Lorenzen, gift med Kristine Kock fra Vesterkøbel overtager kroen, og der var jo også høkeri dertil.

Der bygges et lille 4 fags aftægts- og dagligstuehus, hvor nu Jørgen og Alma Møller bor. Her boede nu den gamle kromand og nørklede med forskellige ting omkr. århundredskiftet.

Sønnen Hans Peter omtales som en humorfyldt kromand, men han døde allerede som 44 årig i 1903.

Hans enke blev gift med Christian Lorenzen, de var så krofolk der indtil 1926.

Andreas Knudsen fra Nygaard mølle overtager da Sønderby kro og driver den fortsat som kirkekro.

I 1935 bygger han gæstehuset "Søndervang" beregnet for overnatning til de sommergæster, der begynder at finde vej til Kegnæs.

Tidligere grænsegendarm Diedrichsen købte kro og hus lige efter besættelsen, gæstehuset solgtes til bager Mathias Meyers 1948.

I de få år ~~Diedrichsens~~ var her, tolkede han Kegnæsboens hjemstavnsfølelse ved at opstille en sten med følgende indskrift:

Hvert et land er godt for sig, Kegnæs er dog bedst for mig. Efter ~~Diedrichsens~~ kom Marie og Emil Jensen, der havde kroen i en årrække, de rejste senere igen til Jylland.

Der var så forskellige ejere : ~~Christiansens fra Fanø~~

Johansens fra Fanø, Christensens og ~~til~~ den sidste gæstgiver var Bubandt.

Da Strohmeier overtog huset i 1974, blev det omdannet til Sønderby brugskunst.

1982 overtog de nuværende ejere Tove og Asmus Poulsen forretningen og driver den stadig som "Sønderby Brugskunst"

